

บทความจากวิทยานิพนธ์เพื่อการเผยแพร่

ชื่อเรื่อง

(ภาษาไทย) การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 : กรณีศึกษา โรงเรียนวัดท่าใหม่ โรงเรียนวัดลาดระโห่ง โรงเรียนวัดศรีภวังค์

(ภาษาอังกฤษ) THE DEVELOPMENT OF THE INTERNAL SUPERVISION FORMS OF SMALL SCHOOLS UNDER THE PHRANAKHON SI AYUTTHAYA EDUCATIONAL SERVICE AREA 1 AND 2 OFFICES : CASE STUDY, WAT THAM MAI SCHOOL, WAT LADRAHONG SCHOOL, WAT SRIPAWANG SCHOOL

ชื่อผู้วิจัย (ภาษาไทย)

ศิวากร นันโท

ชื่อผู้วิจัย (ภาษาอังกฤษ)

SIWAKORN NANTHO

ABSTRACT

The purposes of this research were to develop, to try and to evaluate the internal supervision forms of small schools under the Phranakhon Si Ayutt5haya Educational Service Area 1 and 2 Offices. The sample group consisted of 15 relevant people including school administrators, supervisor teachers and supervised teachers with participatory action research technique. The instruments used for the data collection were observation forms, interviewing and minutes of group conversations that were performed by the content analysis.

The findings indicated that the results of the development of the internal supervision forms in small schools were consistent with the problems and the needs of school administrators, supervisor teachers and supervised teachers within 4 steps as follows: 1) setting the internal supervisors such as setting the internal supervision structures and roles of people related to the internal supervision, 2) planning the internal supervision such as studying the real situations, problems and needs of schools, analyzing the causes of problem and ways to solve problems, planning activities and arranging the internal supervision projects, 3) performing the internal supervision such as preparation, internal supervision performance and control and encouragement, and 4) evaluating the internal supervision such as evaluating the success, summarizing the performance for improvement. The finding also revealed that the internal supervision forms experimented in the three small schools could be used in the real situations. School administrators, supervisor

teachers and supervised teachers were satisfied with the internal supervision of those small schools.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศภายใน ทดลองใช้รูปแบบการนิเทศภายใน และประเมินผลรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนวัดท่าใหม่ โรงเรียนวัดศรีภวังค์ โรงเรียนวัดลาดระโงง โดยใช้ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้นิเทศ และครูผู้รับการนิเทศ รวม 15 คน เป็นผู้ให้ข้อมูล โดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบมีส่วนร่วม เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายใน โรงเรียนขนาดเล็กตรงตามสภาพปัญหาและความต้องการของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้นิเทศ และครูผู้รับการนิเทศ ได้รูปแบบการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน คือ กำหนดผู้รับผิดชอบในการนิเทศภายใน ได้แก่ กำหนดโครงสร้างการนิเทศภายใน กำหนดบทบาทผู้เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายใน วางแผนการนิเทศภายใน ได้แก่ การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของโรงเรียน การวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา และแนวทางการแก้ปัญหา การกำหนดกิจกรรมการวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน การจัดทำโครงการนิเทศภายในโรงเรียน ปฏิบัติการนิเทศภายใน ได้แก่ การเตรียมการก่อนการนิเทศ การปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน การควบคุมการปฏิบัติการนิเทศ การสร้างขวัญกำลังใจ ประเมินผลการนิเทศภายใน ได้แก่ การประเมินผลสัมฤทธิ์ของการนิเทศภายใน และการสรุปผลการดำเนินการเพื่อการปรับปรุง ผลการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศภายใน พบว่า สามารถปฏิบัติได้ในสถานการณ์จริงของโรงเรียนขนาดเล็ก และผลการประเมินรูปแบบการนิเทศภายใน พบว่าผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้นิเทศ และครูผู้รับการนิเทศ มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

งานนิเทศเป็นงานที่มีความสำคัญงานหนึ่งของการจัดและบริหารสถานศึกษา ในการพัฒนาการศึกษาสายสามัญและสายอาชีพต่างก็ต้องการนิเทศเป็นหลักของการจัดกิจกรรมบริหารสถานศึกษา ด้วยเหตุนี้การนิเทศจึงเป็นกระบวนการของการศึกษาที่มุ่งจะส่งเสริมให้การสนับสนุนและพัฒนามาตรฐานของการศึกษาโดยเฉพาะผู้นิเทศก็ต้องการความรู้ ประสบการณ์ ทักษะต่าง ๆ ในการนิเทศ ต้องการการสนับสนุน ต้องการขวัญและกำลังใจ ต้องการความร่วมมือร่วมใจจากบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ขณะเดียวกันผู้รับการนิเทศก็ต้องการการดูแลเอาใจ ต้องการขวัญและกำลังใจ และการสนับสนุนจากผู้นิเทศและผู้บริหารเช่นกัน (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2546 : 13)

การนิเทศการศึกษา เป็นการช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแนะนำแก่ครู ผู้บริหาร ตลอดจนบุคลากรในสถานศึกษา ให้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและพัฒนาทักษะในวิชาชีพให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพให้สูงขึ้น การช่วยเหลือดังกล่าวมีวิธีการหรือเทคนิคต่าง ๆ มากมาย ซึ่งผู้ทำการนิเทศการศึกษาจำเป็นต้องฝึกฝน เรียนรู้ ศึกษาค้นคว้าให้เกิดความชำนาญ เพื่อนำไปใช้ในการปฏิบัติภารกิจที่ได้รับการมอบหมาย ภารกิจและบทบาทของผู้นิเทศการศึกษาจะประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมาย ได้รับการเชื่อถือศรัทธาและการยอมรับจากผู้รับการนิเทศมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ ประสบการณ์ ตลอดจนเทคนิคของผู้นิเทศการศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญ (นิพนธ์ ไทยพานิช. 2536 : 1)

แนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ นอกจากผู้บริหารโรงเรียนควรมีพฤติกรรมความเป็นผู้นำทางวิชาการแล้ว การจัดให้มีการนิเทศศึกษาก็เป็นเรื่องที่มีความสำคัญและจำเป็น ทั้งนี้เนื่องจากการนิเทศการศึกษาจะเป็นตัวกระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาการเรียนการสอน ซึ่งจะนำไปสู่สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนในที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภาส ไชยมี (2546 : บทคัดย่อ) ; วิเชียร ขระณีย์ (2547 : บทคัดย่อ) และ กมล โกมุทพงษ์ (2547 : บทคัดย่อ) ศึกษาพบว่า การพัฒนาการนิเทศทำให้ครูปรับวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีสอนให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้ ที่สอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ นักเรียนมีความสุขกับการเรียน ครูมีการเตรียมความพร้อมเพื่อสอนและมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้นสมกับที่เป็นครูมืออาชีพ

การจัดการนิเทศการศึกษาแต่เดิมถือว่าเป็นหน้าที่โดยตรงของศึกษานิเทศก์ ซึ่งเป็นบุคคลภายนอก จึงพบปัญหาว่า การนิเทศการศึกษา โดยศึกษานิเทศก์นั้นเป็นไปอย่างล่าช้า และไม่ได้ออกผลเท่าที่ควร เนื่องจากไม่สามารถติดตามให้การนิเทศอย่างสม่ำเสมอได้ ดังนั้นเพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาจึงจำเป็นต้องมีการจัดการนิเทศภายในโรงเรียนให้เป็นระบบ ผู้บริหารควรให้ความสนใจให้การสนับสนุนมากยิ่งขึ้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. 2547 : 1)

แม้ในทางทฤษฎีจะเป็นที่ยอมรับกันตลอดมาว่า การนิเทศการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาก็ตาม แต่เมื่อนำไปปฏิบัติแล้วปรากฏว่า ยังมีปัญหาอุปสรรคอยู่มากเห็นได้จากงานวิจัยของ ประสิทธิ์ จันทรสัน (2540 : บทคัดย่อ) ; ชูศรี ศรีวงศ์กรกฎ (2544 : บทคัดย่อ) ; มานพ พูลทรัพย์ (2544 : บทคัดย่อ) และ เสริมสิริ รอบคอบ (2546 : บทคัดย่อ) พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหา การจัดการกิจกรรมการนิเทศ คือ ผู้นิเทศไม่มีเวลาเพราะมีภาระงานอื่นมาก ผู้นิเทศขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดกิจกรรม ขาดบุคลากรทางการนิเทศ ขาดวัสดุอุปกรณ์และงบประมาณ ซึ่งสอดคล้องกับการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาการศึกษารูปแบบการบริหารจัดการในการปรับปรุงประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็ก ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2 ได้ระบุไว้ว่า ในปัจจุบันมีโรงเรียนขนาดเล็กที่มีนักเรียนต่ำกว่า 120 คน มีจำนวน 68 โรงเรียน ซึ่งโรงเรียนเหล่านี้ส่วนใหญ่จะมีคุณภาพค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับโรงเรียนขนาดใหญ่ เนื่องจากขาดความพร้อมด้านปัจจัยโดยเฉพาะปัจจัยด้านครุภัณฑ์ไม่ครบถ้วน ซึ่งเป็นปัญหาและอุปสรรคสำคัญทางการนิเทศภายใน

งบประมาณไม่เพียงพอในการบริหารจัดการ ทั้งนี้มีข้อจำกัดด้านอัตราค่าจ้างและข้อจำกัดด้านงบประมาณของภาครัฐ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2. 2547 : 10)

จากข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่ามีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานนิเทศภายในของโรงเรียน อีกทั้งผลการรายงานทางด้านนิเทศภายในนั้นผลการรายงานของโรงเรียนขนาดเล็กส่วนใหญ่ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 อยู่ในเกณฑ์พอใช้เท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 เห็นว่าควรมีการปรับปรุงประสิทธิภาพโรงเรียนขนาดเล็กของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จึงจำเป็นต้องทำการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการบริหารของโรงเรียนขนาดเล็ก ในเขตพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับของโรงเรียน จึงมุ่งที่จะศึกษา รูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา กรณีศึกษา 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนวัดท่าใหม่ โรงเรียนวัดลาดระโห่ง และโรงเรียนวัดศรีวงค์ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR : Participatory Action Research) เพื่อให้ได้ข้อมูลมาเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการคุณภาพด้านรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารงานในโรงเรียนขนาดเล็กทั้ง 3 โรงเรียน และเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนอื่นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2
2. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการนิเทศภายในของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2
3. เพื่อประเมินรูปแบบการนิเทศภายในของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร ครูผู้นิเทศ และครูผู้รับนิเทศ โรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 เขต 2 จำนวน 3 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างคือ โรงเรียนขนาดเล็ก ได้แก่ โรงเรียนวัดท่าใหม่ โรงเรียนวัดศรีวงค์ โรงเรียนวัดลาดระโห่งโดยใช้ ผู้บริหาร ครูผู้นิเทศ และผู้รับนิเทศ รวม 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ 1) แบบสังเกต 2) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม 3) แบบสัมภาษณ์ 4) แบบตรวจสอบความสอดคล้อง 5) แบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินผลรูปแบบการนิเทศภายใน 6) กล้องบันทึกภาพ 7) เทป บันทึกเสียง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูล ดังนี้ ลงพื้นที่ ศึกษาบริบทสภาพทั่วไป ศึกษาเอกสาร ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน จัดประชุม สันทนาการกลุ่ม สัมภาษณ์ สอบถามผลการทดลอง ใช้รูปแบบการนิเทศภายใน และการประเมินรูปแบบการนิเทศภายในจากแบบสัมภาษณ์ โดยเก็บข้อมูลตาม ความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้นิเทศ และครูผู้รับนิเทศ ของโรงเรียนขนาดเล็กที่เป็นกลุ่มทดลองการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้ 1) การวิเคราะห์เนื้อหาตามข้อมูลที่ได้จาก เอกสาร แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบบันทึกการสนทนากลุ่มแบบสอบถาม ผล การทดลองใช้รูปแบบการนิเทศภายใน 2) วิเคราะห์ข้อมูล ค่า IOC จากแบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญ

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาารูปแบบการนิเทศภายในของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2

ผลจากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สภาพปัญหาและบริบททั่วไปด้านการนิเทศภายในของโรงเรียนขนาดเล็กทั้ง 3 โรงเรียน ผู้วิจัยนำรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนนำมาตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบโดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญรวม 3 ท่าน เพื่อหาคำดัชนีความสอดคล้อง สรุปผลการวิเคราะห์พบว่า ข้อคำถามในแต่ละข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้อง 0.60 ขึ้นไป ซึ่งถือว่ารูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนที่สร้างขึ้นมาผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าเหมาะสมและดำเนินการแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ สังเคราะห์สรุปร่างเป็นรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนขนาดเล็กดังต่อไปนี้

รูปแบบการนิเทศภายในประกอบด้วย 4 ขั้นตอน 1) กำหนดผู้รับผิดชอบในการนิเทศภายใน ได้แก่ กำหนดโครงสร้างการนิเทศภายใน การกำหนดแต่งตั้งบุคคลที่รับผิดชอบ กำหนดบทบาทผู้เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายใน 2) การวางแผนการนิเทศภายใน ได้แก่ การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของโรงเรียน การวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาและแนวทางการแก้ปัญหา การกำหนดกิจกรรมการวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน การจัดทำโครงการนิเทศภายในโรงเรียน 3) ปฏิบัติการนิเทศภายใน ได้แก่ การเตรียมการก่อนการนิเทศ การปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน การควบคุมการปฏิบัติการนิเทศ การสร้างขวัญกำลังใจ 4) ประเมินผลการนิเทศภายใน ได้แก่ การประเมินผลสัมฤทธิ์ของการนิเทศภายใน การประเมินผลความคิดเห็นและความพึงพอใจ การสรุปผลการดำเนินการเพื่อการปรับปรุง

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศภายในของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2

ผลการนำรูปแบบไปทดลองใช้ในโรงเรียนขนาดเล็ก ผลการวิจัยพบว่า จากการสอบถามผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้นิเทศ ครูผู้รับการนิเทศ ในการปฏิบัติการนิเทศภายในทุกท่าน มีความเห็นว่าคู่มือการดำเนินการนิเทศภายในที่ร่างมาจากรูปแบบการดำเนินงานนิเทศภายใน นั้นทดลองใช้แล้ว

สามารถปฏิบัติได้จริงในโรงเรียนขนาดเล็ก และสอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียน แต่พบปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานในขั้นประเมินผลการนิเทศภายในทางด้านการจัดการด้านเวลาไม่เพียงพอ

3. ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศภายในของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2

สรุปผลที่ได้จาก การสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนขนาดเล็กนั้น ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้นิเทศ ครูผู้รับการนิเทศ รวม 15 คน ผู้วิจัยสามารถสรุปความคิดเห็นจากการสนทนาและสัมภาษณ์ผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้นิเทศ ครูผู้รับการนิเทศทุกคน มีความเห็นสอดคล้องกันว่ามีความพึงพอใจกับการทำงานที่เป็นขั้นเป็นตอนการกำหนดรายละเอียด ขั้นตอนการดำเนินงานอย่างละเอียดทำให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานได้ง่ายขึ้นและมีความเข้าใจไปในทางเดียวกันทำให้งานนิเทศภายในสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และจากรูปแบบดังกล่าวยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการดำเนินงานด้านอื่นได้อีกด้วย

อภิปรายผล

ผลการพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยและพัฒนาได้สรุปเป็นภาพรวมตามขั้นตอนของรูปแบบการนิเทศภายในมี 4 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. กำหนดผู้รับผิดชอบในการดำเนินการนิเทศภายใน

1.1 กำหนดโครงสร้างการนิเทศภายในกลุ่มผู้วิจัยมีความเห็นสอดคล้องกันว่าควรประกอบไปด้วยการจัด โครงสร้างในรูปคณะกรรมการ โดยมีผู้บริหาร โรงเรียนเป็นประธานกิจกรรมดังกล่าวจะเห็นได้ว่าเน้นการทำงานในรูปคณะกรรมการและส่งเสริมให้เกิดการทำงานอย่างมีส่วนร่วมทำให้เกิดทีมงานใน โรงเรียน ซึ่งเป็นผลดีต่อการประสานงานในองค์กรเป็นอย่างดีซึ่งสอดคล้องกับ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 40

1.2 การกำหนดแต่งตั้งบุคคลที่รับผิดชอบกลุ่มผู้วิจัยมีความเห็นสอดคล้องกันว่าควรประกอบไปด้วยการแต่งตั้งบุคคลผู้รับผิดชอบการดำเนินการนิเทศภายในเป็นลายลักษณ์อักษร บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้ง โรงเรียนพิจารณาจากการเป็นที่ยอมรับของคณะครูในโรงเรียน สอดคล้องตามหลักการการนิเทศภายในของ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 35) กล่าวว่า ควรแต่งตั้งครูที่ได้รับการแต่งตั้งจากเพื่อนครูให้เป็นผู้นิเทศ

1.3 กำหนดบทบาทผู้เกี่ยวข้องกับการนิเทศภายใน ประกอบไปด้วย 3 กลุ่ม คือ

1) บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน 2) บทบาทของผู้นิเทศ และ 3) บทบาทของผู้รับการนิเทศ

2. การวางแผนการนิเทศภายใน

2.1 ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับสังค อุทรานนท์ (2533 : 5) กล่าวว่า การวางแผนการนิเทศเป็นขั้นที่ผู้บริหาร ผู้นิเทศ ผู้รับการนิเทศจะ

ทำการประชุมเพื่อปรึกษาหารือเพื่อให้ได้ว่าซึ่งปัญหา ความต้องการ ความจำเป็นของสิ่งที่จะต้องมีการนิเทศ

2.2 การกำหนดกิจกรรมการวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2533 : 49) กล่าวว่า ในการกำหนดกิจกรรม การวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียนควรศึกษาทำความเข้าใจเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น ๆ เช่น นโยบาย หลักสูตร เทคนิค วิธีการแก้ไขปัญหา สื่อ และเครื่องมือปฏิบัติงานตามขั้นตอน เป็นต้น

2.3 จัดทำโครงการนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2533 : 10) ที่ว่า การวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นขั้นตอนที่น่าเอาทางเลือกที่จะนำมาดำเนินการร่วมกันกำหนดรายละเอียดของกิจกรรมแล้วจัดลำดับขั้นตอนการเขียนโครงการนิเทศภายใน

3. ปฏิบัติการนิเทศภายใน

3.1 เตรียมการก่อนการนิเทศ ดังที่ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2533 : 10-11) กล่าวว่า ผู้นิเทศต้องดำเนินการ คือ เตรียมความพร้อมก่อนการนิเทศ

3.2 ปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียนกลุ่มผู้วิจัยมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า ควรประกอบด้วย การประชุมก่อนเปิดภาคเรียน การให้คำปรึกษาแนะนำ การประชุมกลุ่มย่อย การนิเทศชั้นเรียน การสังเกตการณ์สอน การประเมินตนเองสอดคล้องกับ กิติมา ปริดีดิถ (2532 : 78) ; สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2533 : 24) และชารี มณีศรี (2542 : 204) กล่าวว่า การนิเทศภายในมีกิจกรรมดังนี้คือ การประชุมก่อนการเปิดภาคเรียน การสาธิตการสอน การศึกษาเอกสารทางวิชาการ การสนทนาทางวิชาการ การเยี่ยมนิเทศชั้นเรียน การสังเกตการณ์สอน การเขียนเอกสาร และการประเมินตนเอง

3.3 ควบคุมการปฏิบัติการนิเทศผู้วิจัยมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าควรประกอบไปด้วยการติดตาม ดำเนินการเพื่อช่วยเหลือ สนับสนุน และให้กำลังใจผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2533 : 71) ได้ตั้งวัตถุประสงค์ในการนิเทศภายในไว้ว่า เป็นการช่วยให้ครูสามารถปรับปรุงกิจกรรมการสอนด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาพฤติกรรมบุคลิกภาพการสอนของครูให้ดีขึ้น

3.4 การสร้างขวัญกำลังใจกลุ่มผู้วิจัยมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าควรประกอบไปด้วย การดูแลทุกข์สุขของครู การให้ความเป็นกันเอง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ยกย่อง ชมเชย ให้รางวัลแก่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศในโอกาสอันควร จัดสภาพการทำงานให้ดีและสะดวกสบายที่สุด รับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของครูให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนของโรงเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ สันต์ ธรรมบำรุง (2526 : 70) กล่าวถึง การสร้างขวัญของครู ได้แก่ การช่วยเหลือครูในโรงเรียนให้มีความรู้ทางวิชาการ ช่วยให้ครูมีความอบอุ่นมั่นใจ การเป็นที่ปรึกษาให้ในทุกโอกาส เป็นต้น

4. ประเมินผลการนิเทศภายใน

4.1 การประเมินผลสัมฤทธิ์ของการนิเทศภายใน สอดคล้องกับหลักทฤษฎีของ นิพนธ์ ไทยพานิช (2536 : 216) กล่าวว่า ในการประเมินผลการนิเทศภายในมีการตรวจสอบผล ที่เกิดขึ้นในเชิงคุณค่า โดยเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์หรือความคาดหวังที่กำหนดไว้ว่าประสบความสำเร็จ หรือมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

4.2 สรุปผลการดำเนินการเพื่อการปรับปรุง สอดคล้องกับหลักทฤษฎีการนิเทศ การศึกษาของ ชารี มณีศรี (2542 : 212-213) ที่เสนอไว้ว่า หลังจากการประเมินควรมีการเก็บข้อมูล สรุปผลการประเมิน โครงการนิเทศไว้เป็นหลักฐาน ทั้งที่เป็นเอกสาร สถิติ แผนภูมิ กราฟ สะดวก ในการค้นคว้าข้อมูลที่ได้จาก การรวบรวมของผลงานในการประเมินผลนั้นควรมีนำไปใช้ในการ ปรับปรุงและพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ผลการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศภายในของ โรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า จากการสอบถามผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้นิเทศ ครูผู้รับการนิเทศ ในการปฏิบัติการนิเทศภายในทุกท่าน มีความเห็นว่า คู่มือการดำเนินการ นิเทศภายในที่ร่างมาจากรูปแบบการดำเนินงานนิเทศภายใน นั้นทดลองใช้แล้วสามารถปฏิบัติได้ จริงในโรงเรียนขนาดเล็ก และสอดคล้องกับความต้องการของ โรงเรียน

ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศภายในของ โรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2

สรุปผลที่ได้จาก การสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียนขนาดเล็กนั้น ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้นิเทศ ครูผู้รับการนิเทศ ผู้วิจัยสามารถสรุปความคิดเห็น จากการสนทนาและสัมภาษณ์ผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้นิเทศ ครูผู้รับการนิเทศทุกคนมีความเห็น สอดคล้องกันว่ามีความพึงพอใจกับการทำงานที่เป็นขั้นเป็นตอนการกำหนดรายละเอียดขั้นตอน การดำเนินงานอย่างละเอียดทำให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานได้ง่ายขึ้น และมีความเข้าใจไปในทางเดียวกัน ทำให้งานนิเทศภายในสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ข้อเสนอแนะ

1. โรงเรียนควรนำคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมาช่วยเหลือในการดำเนินการ ประเมินผลการนิเทศภายในเพื่อลดภาระงานของบุคลากร
2. โรงเรียนควรเปลี่ยนรูปแบบการประเมินให้มีขั้นตอนที่ง่ายและประหยัดเวลายิ่งขึ้น เช่น การประชุมเพื่อสรุปภาพรวมของการประเมินผลการนิเทศภายใน
3. ผู้บริหารควรนำรูปแบบการนิเทศภายในนี้ไปทดลองใช้อย่างจริงจัง สม่าเสมอและ ต่อเนื่องโดยกำหนดเป็นนโยบายสำคัญของ โรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กิติมา ปรีดีดิลก. (2532). การบริหารและทางนิเทศการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : อักษรพิพัฒน์.

- ชารี มณีศรี. (2542). การนิเทศการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : ศิลปาบรรณาการ.
- นิพนธ์ ไทยพานิช. (2536). การนิเทศแบบคลินิก. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สังัด อุทรานันท์. (2533). การนิเทศภายใน หลักทฤษฎี และปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : มิตรสยาม.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2546). รูปแบบการจัดการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็ก. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.
- Harris, B.M. (1985). **Supervision Behavior in Education**. 3 rd ed. Englewood Cliffs : Prentice-Hall.

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา